

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

Factors affecting Participation of Community Committees in Local Area
Development: A Case Study of Kota Baru Sub-district Municipality, Raman
District, Yala Province

อาแม วาอายิตา¹, ผศ.ดร.จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา²

Amea Waayita¹, Asst. Prof. Dr. Jakpong Peammatta²

สังกัดคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of community committee participation in community development within Kotabaru Municipality; (2) investigate factors influencing community committee participation. The sample consisted of 133 community committee members. Data were collected using a questionnaire and analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, One-way ANOVA, and Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that the majority of respondents were male, aged between 41 and 50 years, held a bachelor's degree, and practiced Islam. The most influential source of information was community leaders (51.2%), while most respondents were members of community development volunteer groups (37.4%). Regarding knowledge and understanding of community development, respondents demonstrated a high level of understanding, with 94.7% agreeing that community committees serve as leaders and the core mechanism of community development. Overall participation in community development was at a high level with participation in implementation activities showing the highest mean score.

Hypothesis testing indicated that age, occupation, and knowledge and understanding significantly influenced community participation at the .05 level. The variable “community committees as leaders and the core mechanism of community development” exerted the strongest

influence on participation. Key recommendations include strengthening the capacity of community committees, promoting participation throughout all stages of development processes, enhancing intersectoral collaboration, improving local economic development and quality of life, and promoting good governance to foster sustainable and resilient community development.

Keywords: Participation, Community Committee, Community Development, Kotabaru Municipality

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลโกตาบารู 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน จำนวน 133 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 41–50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และนับถือศาสนาอิสลาม โดยได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.2 และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน ร้อยละ 37.4 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยร้อยละ 94.7 เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้นำและแกนกลางในการพัฒนาชุมชน สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุ อาชีพ และความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปร “คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้นำและแกนกลางในการพัฒนาชุมชน” มีอิทธิพลสูงสุด ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก คุณภาพชีวิต และการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, คณะกรรมการชุมชน, การพัฒนาชุมชน, เทศบาลตำบลโกตาบารู

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาค

พลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน การดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ และส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมือง เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้แสดงเจตนารมณ์ที่สำคัญว่าประชาชนจะต้องมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในระบอบและประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดที่แท้จริง มิใช่เพียงที่ประชาชนมีหน้าที่เลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจในระบอบการปกครองเท่านั้น รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ และใช้อำนาจนั้นเพื่อบริหารและจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ หน่วยงานซึ่งถือเป็นกลไกของรัฐบาลจะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง หน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค หรือหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแล้วแต่ต้องดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้ทั้งสิ้น(สถาบันพระปกเกล้า. 2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ในส่วนของเป้าหมายข้อที่ (6) ระบุไว้ว่า เป้าหมายสำคัญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ภาครัฐจะต้องดำเนินการพัฒนาให้ภาครัฐมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใสตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2564)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนนั้นเป็นทั้งวิธีการและจุดของการพัฒนาชนบทเพราะจุดหมายของการพัฒนาชนบท คือ ความสามารถในการพึ่งตนเองของชนบทในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ และการจะบรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ประชาชนต้องเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่ได้นั้นเกิดจากการมีส่วนร่วม (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2550: 25) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว การให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการร่วมกันตัดสินใจ ในขั้นตอนการเริ่มนโยบาย การทำแผนงานโครงการหรือกิจกรรมรวมไปถึงการปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผลตามนโยบายแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ กรมการพัฒนาชุมชนเองซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนนี้โดยตรง ก็ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้เช่นเดียวกัน โดยได้นำสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพแวดล้อมของการบริหารประเทศ นำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในอนาคตที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศ ชุมชน ในด้านที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ให้มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี 2564” กรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด โดยดำเนินการผ่านหน่วยงานบริหารราชการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้เข้าถึงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน. 2564)

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองท้องถิ่น 5 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล มีลักษณะเป็นการปกครองตนเอง (Self-Movement) ของประชาชนที่เห็นได้ชัดเจน เพราะการปกครองแบบเทศบาลมีทั้งการกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization) และการกระจายอำนาจทางด้านการบริหารจัดการ (Administrative Decentralization) กล่าวคือ ลักษณะของการกระจายอำนาจทางการเมือง

ได้กำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลเป็นตัวแทนประชาชนทำหน้าที่ทั้งด้านนิติบัญญัติ และควบคุมฝ่ายบริหารตามหลักการเชื่อมโยงอำนาจ (Fusion of Power) ของระบบรัฐสภา ส่วนระบบของการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการนั้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลทุกฉบับได้รับมอบหมายภารกิจให้เทศบาล มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการกิจการส่วนท้องถิ่น เพื่อทำนุบำรุงท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าในการกิจที่เป็นสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานการจัดสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือสถานกีฬา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต ตลอดจนการประกอบอาชีพของราษฎร ซึ่งภารกิจเหล่านี้ ตามพระราชบัญญัติเทศบาลได้กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจในการกำหนดกรอบนโยบายในการบริหารจัดการที่เป็นอิสระ ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองของท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารเทศบาลจึงมีผลต่อการกินดีอยู่ดีและวิถีชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเป็นอย่างยิ่งและที่สำคัญเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครองตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนา สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ย่อมขึ้นอยู่กับ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ทั้งทางด้านการเมือง และด้านการบริหารงานเทศบาลเป็นสำคัญ โดยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ปกครองรูปแบบเทศบาล มีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชาชนมีความหลากหลายทั้งด้านอาชีพ ฐานะหรือรายได้ ซึ่งสภาพความแตกต่างดังกล่าวมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของเทศบาลเป็นอย่างมาก ผนวกกับเทศบาลเป็นหน่วยงานท้องถิ่น ที่มีการกิจหลักในการให้บริการประชาชนในด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเทศบาลมักประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย การขาดการประสานงานหรือการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เทศบาลประสบอยู่ดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้เป็นกระบวนการที่เน้นให้คนในท้องถิ่นได้รู้จักคิด วางแผน และร่วมมือกัน โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างประโยชน์แก่สมาชิก ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของเทศบาลบรรลุผลสำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการของเทศบาลเองและอีกส่วนหนึ่งคือ การได้รับการประสานงานและความร่วมมือจากประชาชนที่จะเข้ามาช่วยแบ่งภาระของเทศบาล โดยเทศบาล เป็นผู้ดำเนินการให้ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ของชุมชนที่ควรดำเนินการได้ด้วยตนเอง

จากบทบาทและภารกิจของคณะกรรมการชุมชนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการสะท้อนปัญหา ความต้องการ และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา สวัสดิการ และการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับฐานราก อย่างไรก็ตาม แม้เทศบาลตำบลโกตาบารูจะได้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นเพื่อเป็นกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนโยบายการกระจายอำนาจและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม แต่ยังไม่ปรากฏประเด็นท้าทายหลายประการ อาทิ ความแตกต่างด้านอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน ตลอดจนข้อจำกัดด้านการสื่อสาร การประสานงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท ส่งผลให้รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ดังนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชุมชนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลโกตาบารู
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลโกตาบารู

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่จริงในเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ครอบคลุมพื้นที่ 10 หมู่บ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 200 คน (ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา, กันยายน 2568)

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะกรรมการชุมชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่จริงในเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 10 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 133 คน จากสูตรของKrejcie & Morgan

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ศาสนา ภูมิลำเนา

1.2 ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารการพัฒนา การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 มิติ ดังต่อไปนี้ 1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ 4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ขอบเขตด้านเวลา

จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือน เมษายน 2569 เป็นระยะเวลา 3 เดือน

ทบทวนวรรณกรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ปรัชญา เวสารัชช์ (อ้างถึงใน ธัญญะ กิจนุเคราะห์, 2557) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าต้องครอบคลุม ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้รวมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน สะท้อนให้เห็นการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการพิจารณาในมิติดังกล่าวการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหารนโยบายและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียง เทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

ทองศักดิ์ คุ่มไชนะ (อ้างถึงใน ธัญญะ กิจนุเคราะห์, 2557) ได้ให้โดยความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมลักษณะของการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดแก้ไขปัญหาความต้องการของตนโดยการช่วยเหลือ จากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

เจริญ ภัสระ (อ้างถึงใน ธัญญะ กิจนุเคราะห์, 2557) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's participation) หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง ความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายประชาชนหรือชุมชนของผู้รับผิดชอบ และกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทฤษฎีที่แตกต่างกันอีก 4 ความหมาย คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชนซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสถานะสังคมที่เป็นอยู่

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ

และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามีแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขา ต้องการแสดงออก ซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงถึงซึ่งวิธีแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เจมส์แอล เครยตัน (2554) กล่าวไว้ ดังนี้

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้นอาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังสามารถเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมเนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะรับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐรวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

การพัฒนาท้องถิ่น

แนวคิดการพัฒนาในที่นี้ หมายถึง แนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล สถาบันไปจนถึงระดับสังคมจากลักษณะที่สังคมเคยเป็นอยู่ให้ก้าวไปสู่การเป็นสังคมตามแบบอย่างที่เราจะเป็นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจเรียกว่า สังคมที่ได้รับการพัฒนานั้นเองคำว่าพัฒนาถูกกำหนดขึ้นโดยนักวิชาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างมีรากฐานพัฒนาการทางความคิดที่แตกต่างกันด้านความเชื่อพื้นฐานของนักคิดแต่ละยุคสมัยและความเหมาะสมของสถานการณ์ภายใต้บริบทการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีความทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา และทฤษฎีทางเลือกอื่น ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน และทฤษฎีการพัฒนาแบบยั่งยืน

ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาชุมชนได้มีกำเนิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วและจากการที่การพัฒนา ชุมชนได้ถูกนำมาใช้และรับการยอมรับอย่างแพร่หลายจึงได้มีองค์การ หน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ ความหมายของการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ความหมายทางด้านการพัฒนาท้องถิ่น นักพัฒนาได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ว่าหมายถึง การที่คนในท้องถิ่นและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2525 อ้างอิงใน จิตติมา อัครนิติพงศ์, 2557) การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Mean) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น

ยุวัฒน์ วุฒเมธิ (2534 อ้างอิงใน จิตติมา อัครนิติพงศ์, 2557) นักพัฒนาได้ให้ความหมายของ การพัฒนาไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์ และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกันคำว่า “การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น” มาจากแนวความคิด “การศึกษามวลชน” (Mass Education) ในประเทศแถบทวีปแอฟริกาที่เป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีหลักการว่า การสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีนั้นสามารถเริ่มจากหน่วยเล็ก 1 ในชุมชนและท้องถิ่นจะต้องมุ่งไปที่ชุมชนโดยรวม เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษา เรียนรู้ ตระหนักและได้เข้ามามีส่วนร่วมถึงขั้นสูงสุด คือ การเข้าไปควบคุมการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมที่เกิดขึ้นรอบตัวของเขาเอง การศึกษามวลชนเป็นการศึกษานอกระบบมากกว่าการศึกษาในระบบ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวและรับผิดชอบตนเองต่อไป

จากความหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้าน คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

การกำหนดความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชนนั้นมี 2 แนวทาง คือแนวทางแรกเป็นการนำคำว่า “การพัฒนา” กับคำว่า “ชุมชน” มารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สอง ถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นคำ

เดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเอง (ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างกัน) เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้ มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า “การพัฒนา” และนำมาใช้แทนกันอยู่เสมอซึ่งไม่เป็นการถูกต้องเพราะการพัฒนา ชุมชนเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเองและมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน เป็นสำคัญ ส่วนคำว่า “การพัฒนา” เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่ มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคมนาคมสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับการพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นได้นั่นเอง (สนธยา พลศรี, 2547 อ้างอิงใน พรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, 2560)

ความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น

มยุรี วัดแก้ว (อ้างอิงใน พรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, 2560) ได้อธิบายความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาที่ชุมชนชนบทประสบกันอยู่ทั่วไปก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบความยากลำบากมีความแร้นแค้นเนื่องจากการขาดความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิตเกษตรกรรมมักขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางในต่ำและช่องทางประกอบอาชีพอย่างอื่นมีจำกัดหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะว่างงาน การนำเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้เศรษฐกิจของเกษตรกรชาวชนบทดีขึ้น คือ

- 1.1 ช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชนให้ดีขึ้น
- 1.2 ช่วยแก้ไขปัญหาว่างาน
- 1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 1.4 ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคม
- 1.5 ทำให้ประชาชนมีฐานด้านเศรษฐกิจดีขึ้นและประเทศชาติมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ

2. ความสำคัญทางสังคมประชาชนในชนบทด้วยโอกาสทางการศึกษา เป็นเหตุให้ชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ทางด้านสุขภาพอนามัยต่ำไปด้วย สุขภาพของชาวชนบทเป็นแบบสามวันดีสี่วันไข้ เป็นโรคขาดสารอาหารและทางเดินอาหาร ก่อให้เกิดการด้อยคุณภาพของประชาชนส่วนด้านความคิดต่าง ๆ นับว่ายังเป็นแนวความคิดที่ล้าสมัยยึดมั่นในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชนบทเจริญช้าและมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนเข้าไปใช้ในชุมชน มี ผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดี คือ

- 2.1 ทำให้ประชาชนได้รู้จักปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น
- 2.2 ช่วยให้ประชาชนรู้จักป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รักษาอนามัยครอบครัวให้ดีขึ้น
- 2.3 เป็นการลดความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคมให้บรรเทาเบาบางลงสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น

แก่สมาชิก

- 2.4 ช่วยปรับปรุงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมให้ดีขึ้น
- 2.5 ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

3. ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครองจากปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมที่ชาวบ้านชนบทได้รับทำให้มีผลสืบเนื่องมาสู่ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ด้วยต้นเหตุคือความยากจนที่ทำให้ชาวบ้านไม่มั่นใจในการเมืองการ

ปกครอง ประชาชน ถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มเท่านั้น ปัญหาความยากจนจะโยงมาสู่ปัญหาการเมือง คงจะเห็นได้จากปัญหาผู้ก่อการร้าย และการด้อยการศึกษาที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหานี้ การไม่เข้าใจในเรื่องการเมืองประกอบกับความยากจน เมื่อมีฝ่ายตรงข้ามมาเกลี้ยกล่อมชักชวนก็เห็นตามไปด้วย ดังนั้นการพัฒนาชุมชน จึงมีผลต่อการเมืองการปกครอง ดังนี้

- 3.1 เป็นการก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและคนในชาติ
- 3.2 ทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเข้าใจในรัฐบาลและประเทศชาติของตนยิ่งขึ้น
- 3.3 เป็นการขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4 ทำให้ประชาชนสนใจที่จะปกครองตนเองและเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น การพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายได้ ฉะนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกันทุกด้านที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะจะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมาก กล่าวคือหากเราพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว โดยละทิ้งหรือไม่ให้ความสำคัญแก่ด้านอื่นอย่างเท่าเทียมกัน แล้วด้านที่พัฒนานั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีด้านที่ไม่พัฒนาเป็นเครื่องถ่วงอยู่ด้วยเหตุนี้การ พัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่สามารถชักจูงหรือนำบุคคลอื่น ให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความสามารถที่จะทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้า

อรอนงค์ กลางนา (2561) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจและ อิทธิพลต่อกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ความเป็นผู้นำ ผู้ผลักดัน ผู้คลานบัลลว ผู้สร้างพลังงานร่วม ผู้สร้าง แรงจูงใจกระตุ้น ผู้ก่อให้เกิดพลัง ในการปฏิบัติการดำเนินการของมวลสมาชิกให้เข้าสู่เป้าหมายขององค์กร

ฐิติณัฐ ประจักษ์ภูมิ (2561) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลสำคัญที่ได้รับ ความไว้วางใจ เชื่อถือและศรัทธาจากคนในกลุ่มในองค์กร สามารถใช้อิทธิพลโน้มน้าวให้บุคคลอื่นยอมตามได้ใน ทุกกรณี ไม่ว่าจะ เป็นทางความคิดหรือทางปฏิบัติก็ตาม รวมทั้งเป็นผู้มีจริยธรรม บุคลิก พฤติกรรมที่ดีและนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

สฤกุลกานต์ โกสילה (2561) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ถูกคัดเลือก แต่งตั้งหรือ บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเป็นผู้นำสมาชิกในกลุ่มให้ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา โดยมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจ และจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติงานร่วมมือกัน อย่างเต็มความสามารถเต็มใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ในองค์กร

สรุปได้ว่า ผู้นำ ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารต่อการบริหารงานในองค์การให้มี ประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จโดยขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลว่าจะสามารถนำมาใช้ได้อย่าง เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ หรือไม่ เราทุกคนต้องมีภาวะผู้นำในตัวเองในการจัดการความรู้ เพื่อปรับตัวเองให้อยู่ ในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ภาวะผู้นำ หรือ Leadership นั้นจะต้องมีในทุกระดับไม่ใช่เพียงผู้บังคับบัญชาเท่านั้น

ผู้นำในชุมชนอาจมี 2 ประเภทคือ

1. เรียกว่าผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ผู้นำประเภทนี้จะมิอยู่ทั่วไปในชุมชน อาจเป็นอดีต ข้าราชการที่มีความรู้ มีผู้นับถือ อาจเป็นผู้มีฐานะการเงินดีในชุมชนนั้นที่คนในชุมชนมักจะมากู้เงิน ในยามที่ขัดสน อาจเป็นหัวหน้าสิวรธรับจ้าง

ที่วิ่งเข้าออกระหว่างชุมชนกับถนนใหญ่ อาจเป็น ผู้สูงอายุที่ชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้านอยู่เสมอ ซึ่งคนในชุมชนให้ความเคารพ ผู้นำประเภทนี้เรียกว่า “ผู้นำไม่เป็นทางการ” ไม่ต้องมีหน่วยงานใดมาแต่งตั้ง แต่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ความเป็นผู้นำของบุคคลเหล่านี้จะอยู่ไม่มีวันจะ จะเป็นผู้นำตลอดไป จนกว่าที่เพื่อนบ้านจะเลิกนับถือเอง

2. เรียกว่าผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำในลักษณะที่ว่าเป็นผู้ที่ถูกทางราชการ ทางรัฐวิสาหกิจสมาคม หน่วยงานต่าง ๆ ได้แต่งตั้งและมอบหมายให้เป็นผู้นำชุมชน เพื่อทำงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำชุมชน เพื่อทำงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายตามกำหนดเวลา เช่น ผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งจากคนในชุมชน โดยให้อยู่ในวาระได้ครั้งละ 2 ปี อาสาสมัครสาธารณสุขแต่งตั้งโดยสำนักงานมัย หรืออาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย และอาสาสมัครอื่น ๆ อีกมากมาย

การพัฒนาชุมชน

ไพศาล วงษ์อารี (2552) ให้ความหมายว่าการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิดความสามารถของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีที่นำเอาบริการของรัฐผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558) การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ มีความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญของการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ให้ครบทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และรวมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แนะนำสิ่งที่ได้ไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ประเด็นหลัก คือ ประชาชนในชุมชนนั้นต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ชุมชนของตนเอง

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของชุมชนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีขึ้นอย่างมีทิศทาง มีเป้าหมายด้วยคนในชุมชนนั้นตั้งแต่การรับรู้ถึงปัญหาความต้องการของตนเองและมีความคิดที่จะดำเนินการต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง โดยขอความช่วยเหลือจากภายนอกหรือจากรัฐบาลให้น้อยที่สุดและการดำเนินการพัฒนาต้องใช้วิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับชุมชนการพัฒนาชุมชนอาจทำเป็นโครงการต่าง ๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงคนในชุมชนให้มีคุณภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาวัตถุโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับชุมชนนั้น และเป็นการกระทำที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นขั้นตอนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่จริงในเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอราชมัน จังหวัดยะลา ครอบคลุมพื้นที่ 10 หมู่บ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 200 คน (ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอราชมัน จังหวัดยะลา, กันยายน 2568)

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะกรรมการชุมชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่จริงในเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 10 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 133 คน จากสูตรของKrejcie & Morgan

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของคณะกรรมการชุมชน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การปกครองเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อม การได้รับข้อมูลข่าวสารการพัฒนา การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน เขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจและให้ความร่วมมือ

2. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกตาบารูอำเภอรามัน จังหวัดยะลา คัดเลือกผู้แทน ซึ่งสามารถช่วยรวบรวมแบบสอบถามที่จะทำการศึกษา

3. ประชุมตัวแทนที่ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อชี้แจง และสร้างความเข้าใจในการกรอกแบบสอบถาม เพื่อให้สามารถชี้แจงกับกลุ่มตัวอย่าง และทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการเรียกประชุมคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ศึกษาจะนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ SPSS (Statistical Package for the Social Science) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า t-test และ F-test ตามลักษณะของตัวแปร และการค่าความถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการ กำหนดนโยบายการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะโดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วยและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาระบบการคลังท้องถิ่นให้จัดบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจ หน้าที่ จัดตั้งหรือร่วมกันจัดตั้งองค์การเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์ และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลโกตาบารู

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการพัฒนาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.90	.77	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.00	.83	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	4.12	1.18	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	3.98	.78	มาก
รวม	4.00	.77	มาก

จากตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการพัฒนาชุมชน พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.18 อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทเด่นในขั้นตอนการลงมือดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การร่วมจัดกิจกรรม การประสานงาน การสนับสนุนแรงงาน และการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ค่า S.D. ที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับด้านอื่น แสดงให้เห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของคณะกรรมการแต่ละคนอาจแตกต่างกันพอสมควร รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแนวทาง และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาชุมชนในระดับค่อนข้างดี ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าคณะกรรมการชุมชนมีได้มีบทบาทเฉพาะช่วงดำเนินโครงการเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนด้วย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 อยู่ในระดับมาก แม้จะยังอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น พบว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนยังต่ำกว่าด้านการปฏิบัติและการตัดสินใจเล็กน้อย สะท้อนว่าควรส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนต้นน้ำของกระบวนการพัฒนา เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การจัดลำดับความสำคัญ และการกำหนดแผนพัฒนาชุมชน

โดยสรุป คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดเด่นอยู่กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รองลงมาคือการตัดสินใจ การติดตามและประเมินผล และการวางแผน ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม ควรเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการในขั้นตอนการวางแผนให้มากขึ้น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลโกตาบารู

เพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน โดยใช้สถิติ Independent Samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่าก่อนการพิจารณาค่า t-test ได้ตรวจสอบความเท่ากันของความแปรปรวนด้วย Levene's Test พบว่า ค่า $F = 0.000$ และค่า $Sig. = 0.996$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่าความแปรปรวนของกลุ่มเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงพิจารณาผลการทดสอบในแถว Equal variances assumed ผลการทดสอบ Independent Samples t-test พบว่า ค่า $t = 0.071$, $df = 131$ และค่า $Sig. (2-tailed) = 0.943$ ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่า เพศชายและเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า Mean Difference = 0.00995 แสดงว่าเพศชายมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงกว่าเพศหญิงเพียงเล็กน้อยมาก และช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของความแตกต่างอยู่ระหว่าง -0.26657 ถึง 0.28647 ซึ่งช่วงดังกล่าวครอบคลุมศูนย์ แสดงว่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสองกลุ่มไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ คณะกรรมการชุมชนเพศชายและเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับกลุ่มอายุ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA พบว่า ค่า Sum of Squares ระหว่างกลุ่มเท่ากับ 5.106 ค่า df เท่ากับ 3 ค่า Mean Square เท่ากับ 1.702 ส่วนค่า Sum of Squares ภายในกลุ่มเท่ากับ 74.110 ค่า df เท่ากับ 129 และค่า Mean Square เท่ากับ 0.574 ผลการทดสอบพบว่า ค่า $F = 2.963$ และค่า $Sig. = 0.035$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า กลุ่มอายุที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงสถิติ ค่า F ที่ได้เกิดจากการเปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มอายุกับความแปรปรวนภายในกลุ่ม โดยค่า $F = 2.963$ แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มอายุมีขนาดมากกว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มในระดับที่เพียงพอต่อการสรุปว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มอายุอย่างน้อยหนึ่งกลุ่มแตกต่างจากกลุ่มอื่นดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ระดับอายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ คณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในช่วงอายุต่างกันมีแนวโน้มการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งอาจสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิต บทบาททางสังคม ภาระครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ความพร้อมด้านเวลา และโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละช่วงวัย สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน: ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ระดับกลุ่มอายุมีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน” เนื่องจากค่า $Sig. = 0.035$ น้อยกว่า 0.05

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ One-way ANOVA พบว่า ค่า Sum of Squares ระหว่างกลุ่มเท่ากับ 1.281 ค่า df เท่ากับ 5 และค่า Mean Square เท่ากับ 0.256 ส่วนค่า Sum of Squares ภายในกลุ่มเท่ากับ 77.935 ค่า df เท่ากับ 127 และค่า Mean Square เท่ากับ 0.614 ผลการทดสอบพบว่า ค่า $F = 0.418$ และค่า $Sig. = 0.836$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คณะกรรมการชุมชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจสะท้อนว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาเป็นหลัก แต่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม และโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน” เนื่องจากค่า Sig. = 0.836 มากกว่า 0.05

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามอาชีพ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อทดสอบสมมติฐานว่า “คณะกรรมการชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน” ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่มมีค่า Sum of Squares เท่ากับ 7.564 ค่า df เท่ากับ 5 และค่า Mean Square เท่ากับ 1.513 ส่วนค่าความแปรปรวนภายในกลุ่มมีค่า Sum of Squares เท่ากับ 71.652 ค่า df เท่ากับ 127 และค่า Mean Square เท่ากับ 0.564 โดยมีค่า F เท่ากับ 2.681 และค่า Sig. เท่ากับ 0.024 เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.024 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงสถิติ ค่า F = 2.681 สะท้อนว่า ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มอาชีพมีมากกว่าความแปรปรวนภายในกลุ่มในระดับที่เพียงพอต่อการสรุปว่า อาชีพอย่างน้อยหนึ่งกลุ่มมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มอื่น ดังนั้น ผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน จำแนกตามรายได้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่มมีค่า Sum of Squares เท่ากับ 8.712 ค่า df เท่ากับ 3 และค่า Mean Square เท่ากับ 2.904 ส่วนค่าความแปรปรวนภายในกลุ่มมีค่า Sum of Squares เท่ากับ 70.504 ค่า df เท่ากับ 129 และค่า Mean Square เท่ากับ 0.547 โดยมีค่า F เท่ากับ 5.314 และค่า Sig. เท่ากับ 0.002 เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงสถิติ ค่า F = 5.314 สะท้อนว่า ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มรายได้มีมากกว่าความแปรปรวนภายในกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือ รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น ผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “คณะกรรมการชุมชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน จำแนกตามสถานภาพสมรส โดยใช้สถิติ One-way ANOVA และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่มมีค่า Sum of Squares = 1.772, df = 3 และ Mean Square = 0.591 ส่วนค่าความแปรปรวนภายในกลุ่มมีค่า Sum of Squares = 77.444, df = 129 และ Mean Square = 0.600 โดยมีค่า F = 0.984 และค่า Sig. = 0.403 เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.403 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สถานภาพโสด สมรส หม้าย และหย่าร้าง ไม่ได้ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในเชิงสถิติ ดังนั้น จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ว่า “คณะกรรมการชุมชนที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน” เนื่องจากค่า Sig. = 0.403 มากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน พบว่า คณะกรรมการชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 128 คน มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.9902 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78542 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.06942 ส่วนคณะกรรมการชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 4.3900 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15969 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.07141 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงกว่ากลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยแตกต่างกันประมาณ 0.3998 คะแนน แสดงให้เห็นในเชิงพรรณนาว่า คณะกรรมการชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธมีแนวโน้มการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูงกว่า เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า กลุ่มศาสนาอิสลามมีค่า S.D. เท่ากับ 0.78542 สูงกว่ากลุ่มศาสนาพุทธที่มีค่า S.D. เท่ากับ 0.15969 แสดงว่าคะแนนการมีส่วนร่วมของกลุ่มศาสนาอิสลามมีการกระจายตัวมากกว่า ขณะที่กลุ่มศาสนาพุทธมีคะแนนค่อนข้างเกาะกลุ่มใกล้เคียงกัน ผลการทดสอบ Levene's Test พบว่า ค่า Sig. = 0.051 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่า ความแปรปรวนของกลุ่มศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงพิจารณาผลในแถว Equal variances assumed ผลการทดสอบ t-test พบว่า ค่า $t = -1.133$, $df = 131$ และค่า Sig. (2-tailed) = 0.259 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่า คณะกรรมการชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า Mean Difference = -0.39977 หมายความว่า กลุ่มศาสนาอิสลามมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยกว่ากลุ่มศาสนาพุทธประมาณ 0.40 คะแนน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่า Sig. มากกว่า 0.05 และช่วงความเชื่อมั่น 95% อยู่ระหว่าง -1.09762 ถึง 0.29809 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “คณะกรรมการชุมชนที่มีศาสนาต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน” กล่าวคือ ศาสนาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามภูมิสำเนา โดยใช้สถิติ One-way ANOVA และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่มมีค่า Sum of Squares เท่ากับ 9.106 ค่า df เท่ากับ 9 และค่า Mean Square เท่ากับ 1.012 ส่วนค่าความแปรปรวนภายในกลุ่มมีค่า Sum of Squares เท่ากับ 70.111 ค่า df เท่ากับ 123 และค่า Mean Square เท่ากับ 0.570 โดยมีค่า F เท่ากับ 1.775 และค่า Sig. เท่ากับ 0.080 เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.080 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “คณะกรรมการชุมชนที่มีภูมิสำเนาต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน” กล่าวคือ ภูมิสำเนาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตัวแปรการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ สามารถอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 11.20 ($R^2 = 0.112$) และเมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนแล้ว พบว่ามีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.055 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 5.50 เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบจำลองจากตาราง ANOVA พบว่า ค่า $F = 1.959$ และค่า Sig. = 0.057 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า โดยภาพรวมตัวแปรการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ไม่สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า มีเพียงตัวแปร การได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $B = 0.478$, $\beta = 0.249$, $t = 2.303$ และ

Sig. = 0.023 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ระดับการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ส่วนตัวแปรอื่น ได้แก่ เอกสารแผ่นพับ (Sig. = 0.645) โปสเตอร์ (Sig. = 0.425) หนังสือพิมพ์ (Sig. = 0.055) วิทยุ (Sig. = 0.198) โทรทัศน์ (Sig. = 0.463) หอกระจายข่าว (Sig. = 0.162) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Sig. = 0.685) ไม่พบว่ามีส่วนต่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับด้านการมีส่วนร่วมจากสื่อต่าง ๆ มีผลต่อการพัฒนาชุมชน” เนื่องจากแบบจำลองโดยรวมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.057 > 0.05)

ผลการวิเคราะห์จากตาราง Model Summary พบว่า ค่า R = 0.449 แสดงว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง และค่า R Square = 0.202 หมายความว่า ตัวแปรการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในชุมชนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 20.2 ส่วนค่า Adjusted R Square = 0.144 แสดงว่า เมื่อปรับค่าตามจำนวนตัวแปรอิสระแล้วแบบจำลองสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 14.4 เมื่อพิจารณาตาราง ANOVA พบว่า ค่า F = 3.458 และค่า Sig. = 0.001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า ตัวแปรการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในชุมชนโดยรวมสามารถพยากรณ์หรืออธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาตาราง Coefficients เป็นรายตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน มีค่า B = 0.709, Beta = 0.459, t = 4.889 และ Sig. = 0.000 แสดงว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนามีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูงขึ้น ตัวแปรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน มีค่า B = 0.717, Beta = 0.256, t = 2.958 และ Sig. = 0.004 แสดงว่า การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก สะท้อนว่ากลุ่ม อสม. มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณะและงานพัฒนาชุมชน ตัวแปรไทยอาสาป้องกันชาติ มีค่า B = 0.680, Beta = 0.221, t = 2.605 และ Sig. = 0.010 แสดงว่า การเป็นไทยอาสาป้องกันชาติ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากขึ้น ส่วนตัวแปรอื่น ได้แก่ สมาชิกหอชมทรัพย์ Sig. = 0.474, สมาชิกฌาปนกิจ Sig. = 0.218, ลูกเสือชาวบ้าน Sig. = 0.079, สหกรณ์ Sig. = 0.235, ลูกค้า ธ.ก.ส. Sig. = 0.698 และสมาชิกกองทุนชุมชนเมือง Sig. = 0.111 พบว่าไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่า Sig. มากกว่า 0.05 เมื่อพิจารณาค่า Beta พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ อาสาพัฒนาชุมชน (Beta = 0.459) รองลงมาคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน (Beta = 0.256) และไทยอาสาป้องกันชาติ (Beta = 0.221) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่มีลักษณะเป็นอาสาสมัครหรือมีภารกิจเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสังคมโดยตรง มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่ากลุ่มที่เน้นกิจกรรมด้านเศรษฐกิจหรือสวัสดิการ โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน และไทยอาสาป้องกันชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทโดยตรงต่อการดำเนินงานเพื่อส่วนรวมและการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์จากตาราง Model Summary พบว่า ค่า $R = 0.261$ แสดงว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับค่อนข้างต่ำ ค่า $R^2 = 0.068$ หมายความว่า ตัวแปรการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 6.8 ส่วนค่า Adjusted $R^2 = 0.039$ แสดงว่า เมื่อปรับค่าตามจำนวนตัวแปรอิสระแล้วแบบจำลองสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมได้เพียงร้อยละ 3.9 เมื่อพิจารณาตาราง ANOVA พบว่า ค่า $F = 2.333$ และค่า $Sig. = 0.059$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า โดยภาพรวมการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนไม่สามารถพยากรณ์หรืออธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ว่า “การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน” เมื่อพิจารณาตาราง Coefficients เป็นรายตัวแปร พบว่า มีกลุ่มอาชีพบางกลุ่มที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีค่า $B = 0.352$, $Beta = 0.226$, $t = 2.205$ และ $Sig. = 0.029$ กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลา มีค่า $B = 0.490$, $Beta = 0.189$, $t = 2.131$ และ $Sig. = 0.035$ และกลุ่มอาชีพยางพารา มีค่า $B = 0.435$, $Beta = 0.248$, $t = 2.386$ และ $Sig. = 0.019$ ซึ่งทุกตัวแปรมีค่า $Sig.$ น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ส่วนกลุ่มอาชีพแม่บ้าน มีค่า $B = 0.205$, $Beta = 0.107$, $t = 1.082$ และ $Sig. = 0.281$ ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม แม้จะพบว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลา และกลุ่มอาชีพยางพารามีค่า $Sig.$ รายตัวแปรน้อยกว่า 0.05 แต่เนื่องจากผลการทดสอบโมเดลโดยรวมจากตาราง ANOVA มีค่า $Sig. = 0.059$ ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปผลหลักว่า แบบจำลองโดยรวมยังไม่มีความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และควรตีความผลรายตัวแปรด้วยความระมัดระวัง ดังนั้นการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนโดยภาพรวมไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม้จะพบแนวโน้มว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลา และกลุ่มอาชีพยางพารามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมก็ตาม

ผลการวิเคราะห์จากตาราง Model Summary พบว่า ค่า $R = 0.443$ แสดงว่า ตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ค่า $R^2 = 0.196$ หมายความว่า ตัวแปรความรู้ความเข้าใจสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 19.6 ส่วนค่า Adjusted $R^2 = 0.123$ แสดงว่า เมื่อปรับค่าตามจำนวนตัวแปรอิสระแล้วแบบจำลองสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 12.3 เมื่อพิจารณาตาราง ANOVA พบว่า ค่า $F = 2.685$ และค่า $Sig. = 0.004$ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า แบบจำลองโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่า “ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน” เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รายตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปร สำนักงานพัฒนาชุมชน มีค่า $B = -0.582$, $Beta = -0.371$, $t = -3.246$ และ $Sig. = 0.002$ แสดงว่า ตัวแปรนี้มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ ผู้ที่มีความเข้าใจในประเด็นนี้แตกต่างกัน มีแนวโน้มระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในทิศทางลดลง ทั้งนี้ อาจสะท้อนว่า หากมองว่าการพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป อาจทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนลดลง ตัวแปร กรรมการเป็นผู้นำ มีค่า $B = 0.821$, $Beta = 0.237$, $t = 2.518$ และ $Sig. = 0.013$ แสดงว่า ตัวแปรนี้มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีทิศทาง

ความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ คณะกรรมการที่เข้าใจว่าตนเองเป็นผู้นำและแกนกลางในการพัฒนาชุมชน มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูงขึ้น ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของทางราชการ, เป้าหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนคือส่งเสริมให้ประชาชนมีกิจกรรมทำร่วมกัน, เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นขั้นตอน, ท่านเข้าร่วมโครงการอบรมอาชีพแก่ชุมชนเป็นการพัฒนาด้านสังคม, ท่านเข้าร่วมโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดเป็นโครงการพัฒนาด้านสังคม, การพัฒนาคือให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้, ขั้นตอนการจัดทำกิจกรรม/โครงการพัฒนาชุมชนประชาชนและคณะกรรมการชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะขั้นตอนการดำเนินโครงการ, คณะกรรมการชุมชนหมายถึงบุคคลที่ประชาชนคัดเลือกเป็นตัวแทนของชุมชน และคณะกรรมการชุมชนมีวาระที่ทำงานให้ชุมชน 1 ปี มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 จึงไม่พบว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่า ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนโดยรวมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะความเข้าใจเรื่องบทบาทของสำนักงานพัฒนาชุมชน และความเข้าใจว่าคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้นำและแกนกลางในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษา สามารถนำมอภิปรัชญาผลการศึกษาที่พบได้ ตามลำดับวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพลูกจ้างหรือรับจ้างทั่วไป มีรายได้ระดับปานกลาง มีสถานภาพสมรส และนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรวัยผู้ใหญ่ตอนกลางที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ ครอบครัวยุคใหม่ และสังคมในชุมชนค่อนข้างชัดเจน จึงมีศักยภาพในการรับรู้ปัญหา เข้าใจบริบทของพื้นที่ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสรุป ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะทางประชากรของคณะกรรมการชุมชนมีความสำคัญต่อการอธิบายศักยภาพในการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงาน มีการศึกษา มีอาชีพ และมีความรับผิดชอบ ต่อครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนในการสะท้อนปัญหา ประสานงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคล ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และบทบาทของคณะกรรมการชุมชนให้สามารถทำงานร่วมกับเทศบาลและภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยแวดล้อม ผลการศึกษาปัจจัยแวดล้อมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจาก “ผู้นำชุมชน” มากที่สุด รองลงมาคือโทรทัศน์ เอกสาร แผ่นพับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และโทรศัพท์ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารในชุมชนยังคงอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมและผู้นำท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้แก่ประชาชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความไว้วางใจ มีความใกล้ชิดกับประชาชน และสามารถสื่อสารข้อมูลที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอาชีพเกษตรกร รองลงมาคือกลุ่มอาชีพช่างปาร์ตี้ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเลี้ยง

ปลา ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ศึกษายังคงมีลักษณะเป็นสังคมกึ่งชนบทที่พึ่งพาเศรษฐกิจฐานรากและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ การรวมกลุ่มอาชีพดังกล่าวนอกจากจะมีบทบาทในการสร้างรายได้แล้ว ยังเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า การเข้าถึงข้อมูลผ่านผู้นำชุมชน การเป็นสมาชิกองค์กรทางสังคม และการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนล้วนเป็นปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

3. ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการชุมชนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องบทบาทของคณะกรรมการชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน และการพึ่งตนเองของประชาชน สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมีความตระหนักต่อบทบาทของตนเองในฐานะกลไกสำคัญของการพัฒนาชุมชน มิได้มองว่าการพัฒนาชุมชนเป็นภารกิจของหน่วยงานราชการเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน องค์กรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุด คือ “กรรมการชุมชนเป็นผู้นำและแกนกลางในการพัฒนาชุมชน” แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนรับรู้บทบาทของตนเองในเชิงภาวะผู้นำชุมชนอย่างชัดเจน กล่าวคือ คณะกรรมการชุมชนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนกับเทศบาลเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้กระตุ้น สร้างความร่วมมือ รับฟังปัญหา สะท้อนความต้องการ และขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนในระดับพื้นที่ ผลดังกล่าวสะท้อนความสำคัญของ “ความรู้เชิงบทบาท” ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นเฉพาะขั้นตอนการดำเนินโครงการเท่านั้น ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมแบบครบวงจร ในเชิงทฤษฎีถือว่ายังเป็นการมีส่วนร่วมระดับกลางหรือระดับปฏิบัติ มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้น ควรส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมควรเริ่มตั้งแต่การค้นหาคำปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจสะท้อนว่าคณะกรรมการชุมชนมีฐานความรู้และความตระหนักต่อบทบาทของตนเองในระดับดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเทศบาล ควรส่งเสริมการอบรมและสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อยกระดับคณะกรรมการชุมชนจาก “ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรม” ไปสู่ “หุ้นส่วนการพัฒนา” ที่มีบทบาทในการคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผลร่วมกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมิได้มีบทบาทเฉพาะในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ รับทราบผล และบันทึกความสำเร็จของกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้วย ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพราะการติดตามและประเมินผลช่วยให้ชุมชนสามารถตรวจสอบความก้าวหน้า ทบทวนปัญหา และนำข้อมูลไปปรับปรุงการดำเนินงานในระยะต่อไปได้อย่างเป็นระบบ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการบันทึกความสำเร็จของกิจกรรมพัฒนาชุมชน แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนให้ความสำคัญกับการจัดเก็บข้อมูลและผลลัพธ์ของ

กิจกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ขณะที่การติดตามความก้าวหน้าและการรับทราบผลเมื่อโครงการเสร็จสิ้นอยู่ในระดับมากเช่นกัน สะท้อนว่าคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทในการรับรู้และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการโดยตรง แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนว่าการเปิดพื้นที่ให้คณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมในกลไกการประเมินผลอย่างเป็นทางการยังอาจไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร เมื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff การติดตามและประเมินผลถือเป็นหนึ่งในมิติสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยประชาชนหรือคณะกรรมการชุมชนควรมีส่วนร่วมตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงสะท้อนว่าคณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนปลายน้ำของกระบวนการพัฒนาในระดับมาก โดยเฉพาะการรับรู้ผลสำเร็จและติดตามความก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม การที่ค่าเฉลี่ยของการเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลโดยตรงต่ำกว่าข้ออื่น แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมยังอาจอยู่ในระดับ “การรับรู้และติดตาม” มากกว่าการมีอำนาจร่วมอย่างเป็นทางการในกระบวนการประเมินผลในเชิงแนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลยังสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะหลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักการตรวจสอบได้ เพราะเมื่อคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทในการติดตามผลการดำเนินงาน ย่อมช่วยให้โครงการพัฒนาชุมชนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน และเปิดโอกาสให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผลการศึกษาค้นคว้าจึงชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการชุมชนอยู่ในระดับมาก และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความต่อเนื่องของการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม เทศบาลควรส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีบทบาทอย่างเป็นทางการมากขึ้นในกระบวนการติดตามและประเมินผล เช่น การแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการติดตามโครงการ การจัดเวทีถกตอบทเรียนหลังดำเนินงาน และการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานต่อชุมชน เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมจากการรับรู้ผลไปสู่การร่วมตรวจสอบและร่วมพัฒนาคุณภาพของงานพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.77) สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างค่อนข้างเข้มแข็ง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการสำรวจชุมชน การคัดเลือกพื้นที่พัฒนา และการประชุมเพื่อรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญของการวางแผนพัฒนาชุมชน เนื่องจากช่วยให้การกำหนดแผนงานและโครงการต่าง ๆ สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ และศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการชุมชนมิได้ทำหน้าที่เพียงรับนโยบายจากเทศบาลหรือหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Development) ที่เน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนา กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาส่งสะท้อนว่าคณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนในระดับมาก และมีบทบาทเด่นในด้านการสำรวจข้อมูล การคัดเลือกพื้นที่พัฒนา และการประชุมวางแผน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ควรเพิ่มโอกาสให้คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนเกิดจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

6. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.83) สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการ

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกผู้นำ การคัดเลือกคณะกรรมการ การกำหนดพื้นที่พัฒนา ตลอดจนการพิจารณาทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนผ่านตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือการคัดเลือกบุคคลและคณะกรรมการ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนให้ความสำคัญกับกระบวนการคัดเลือกผู้นำและตัวแทนชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้นำและคณะกรรมการเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม การประสานงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการประชาธิปไตยระดับชุมชน และการยอมรับบทบาทของคณะกรรมการชุมชนในฐานะตัวแทนของประชาชน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน และการเลือกอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการพัฒนา สะท้อนว่าการตัดสินใจในประเด็นเชิงเทคนิคหรือเชิงปฏิบัติการบางส่วนอาจยังอยู่ภายใต้บทบาทของหน่วยงานภาครัฐหรือผู้บริหารโครงการเป็นหลัก ดังนั้นเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดพื้นที่ให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบวิธีดำเนินงาน การกำหนดแผนปฏิบัติการ และการจัดสรรทรัพยากรมากขึ้น เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมจากการเลือกตัวแทนไปสู่การร่วมกำหนดทิศทางและกลไกการพัฒนาอย่างครบวงจร กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาสะท้อนว่า คณะกรรมการชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในระดับมาก โดยเฉพาะการคัดเลือกผู้นำและคณะกรรมการ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนแบบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในมิติการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติการให้มากขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาาร่วมกับเทศบาลได้อย่างเต็มศักยภาพ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

7. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 1.18) และเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมีส่วนร่วมด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการพัฒนาชุมชนจากแนวคิดและแผนงานไปสู่การดำเนินงานจริง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนที่กำหนด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นของคณะกรรมการชุมชนในการผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ชุมชนกำหนดไว้ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนว่า คณะกรรมการชุมชนมีลักษณะเป็น “ผู้ปฏิบัติการพัฒนา” (Development Actors) มากกว่าการเป็นเพียงผู้ให้ข้อเสนอแนะหรือผู้รับนโยบาย เนื่องจากมีส่วนร่วมทั้งในการดำเนินกิจกรรม การช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน และการปฏิบัติตามมติหรือข้อตกลงของชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการลงมือปฏิบัติร่วมกันของคนในพื้นที่ ในเชิงทฤษฎี ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่อธิบายว่า “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน” (Participation in Implementation) เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติกิจกรรม สนับสนุนทรัพยากร แรงงาน ความรู้ และความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนา ผลการศึกษาที่พบว่าคณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับมาก จึงสะท้อนว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่มิได้เป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการพัฒนาที่อาศัยพลังของชุมชนร่วมกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชน (Community Development Theory) ที่เชื่อว่าการพัฒนาจะเกิดความยั่งยืนได้เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เนื่องจากการมีส่วนร่วมใน

ขั้นตอนปฏิบัติจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) ความรับผิดชอบร่วม (Collective Responsibility) และความเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการศึกษาจะพบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การช่วยเหลือสมาชิกในการพัฒนา สะท้อนว่าการสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนสมาชิกบางกลุ่มในชุมชนอาจยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ประกอบกับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมที่ค่อนข้างสูง (S.D. = 1.18) แสดงให้เห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการแต่ละคนยังมีความแตกต่างกันตามภาระงาน ประสบการณ์ ความพร้อม และโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้น ผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนจากแผนไปสู่การปฏิบัติจริง และถือเป็นพลังหลักของการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีความทั่วถึง เข้มแข็ง และนำไปสู่ผลลัพธ์การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว ผลการทดสอบสมมติฐานโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลบางประการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน โดยเฉพาะอายุ อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนว่าความแตกต่างด้านช่วงวัย ลักษณะงาน และฐานะทางเศรษฐกิจ มีผลต่อโอกาส เวลา ความพร้อม และแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ขณะที่เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ศาสนา และภูมิสำเนา ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับสถานภาพส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ประสบการณ์ และความผูกพันกับชุมชนมากกว่าด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และไทยอาสาป้องกันชาติ สะท้อนว่าการรวมกลุ่มทางสังคมช่วยสร้างเครือข่าย ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมของ Putnam ที่อธิบายว่า เครือข่าย ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานความร่วมมือเป็นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วม ส่วนความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะความเข้าใจว่าคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้นำและแกนกลางในการพัฒนาชุมชน แสดงให้เห็นว่า เมื่อคณะกรรมการตระหนักถึงบทบาทของตนเอง ย่อมมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ดังนั้น ผลการศึกษานี้สะท้อนว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ บทบาทผู้นำ การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน และการเสริมสร้างเครือข่ายกลุ่มสังคม เพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีความต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

สรุปผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ดังนั้น เทศบาลควรส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และภาวะผู้นำ รวมถึงสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ควรสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาล ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและยั่งยืน สำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน เช่น ภาวะผู้นำ ทุนทางสังคม การ

บริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความไว้วางใจของประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งขยายพื้นที่ศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดยะลาหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน และขยายพื้นที่ศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดยะลาหรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

1. ควรสร้างบรรยากาศเป็นกันเองโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกในการทำงานและควรให้ความสำคัญจากการแสดงความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชน
2. ส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนได้รับสวัสดิการและมาตรการดูแลความปลอดภัยของชุมชนตนเองให้มากขึ้นกว่าเดิม
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการให้มากขึ้น โดยทำการประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการชุมชนเข้าใจและตระหนักในการเข้ามาดูแลผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน ทั้งในด้านการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ การควบคุมการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน
4. ควรจัดอบรมให้คณะกรรมการชุมชนได้รู้ถึงหน้าที่ บทบาทของตนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำชุมชน/กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีจิตอาสา จิตสาธารณะในการพัฒนาพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น
6. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม
7. เทศบาลควรให้ความสำคัญในการพัฒนาและสนับสนุนด้านการศึกษาเป็นหลักและต่อเนื่อง
8. เทศบาลควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังปัญหา ร่วมกับเทศบาลโดยตรง
9. เทศบาลควรส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานด้านการพัฒนาครอบครัวให้แก่คณะกรรมการชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนนโยบายในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และทำให้สังคม/ชุมชนอยู่กันอย่างสงบ เกิดสันติสุข
10. เทศบาลควรให้ความสำคัญด้านสตรี เด็ก และเยาวชน
11. เทศบาลควรจัดให้ศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน /ลานกีฬาชุมชน/ที่ทำการชุมชน
12. เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ทางด้านข้อมูล ข่าวสาร ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและทั่วถึง เพื่อให้คนในชุมชนได้รับทราบข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนของจังหวัดอื่นเพื่อทราบข้อเท็จจริงแล้วนำมาเปรียบเทียบ
2. ศึกษาด้านอื่น ๆ อาทิเช่น ประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัด
3. ควรทำการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในการพัฒนาชุมชน
4. ควรทำศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคีของประชาชนท่ามกลางความหลากหลายของวัฒนธรรม ในเชิงคุณภาพ
5. ควรทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล โดยทำการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละชุมชน
6. ควรทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อสมาชิกสภาเทศบาลตำบลโกตาบารู การบริหารจัดการของเทศบาลตำบลโกตาบารู

References

- กุลสุมา เขียวเพกา. (2560). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พงษ์งาม. (2553). การปกครองท้องถิ่นไทย. เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ฉนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธนาธิศ หงษ์ทอง. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญา เฉลียวชาติ. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ. (2559). แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สิทธิธัญท์ วารุณสหรัชกณ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*.

New York: World Developments.

James L. Creighton. (2021). *Public participation handbook: making better decisions through citizen involvement*.

New York: World Developments.

Tora Yamane. (1973). *Statistic: An introductory analysis (3rd ed.)*. New York: Harper and Row.